בְּאֵר הַגּוֹלָה נה: הִלְכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תקפג תקפד

ג טור וְהַמְרַדְּכִי דְּמַסֶּכְתָּא יוֹמָא (סי' תשכג). ד שָׁם בְּשֵׁם מַהַרַ"מ מֵרוֹטֶנְבּוּרְג.

בְּדָבָשׁ (טור), וְאוֹמְרִים (ג) [ב] (ד) תְּתְחַדֵּשׁ עָלֵינוּ (ה) שָׁנָה מְתוּקָה (אבודרהם (סדר תפילת ר"ה)), וְכֵן נוֹהֲגִין. וְיֵשׁ אוֹכְלִים רִמּוֹנִים וְאוֹמְרִים נִרְצֶה זְכִיּוֹת כְּרִמּוֹן. וְנוֹהֲגִין לֶאֱכֹל בָּשָׂר (ג) שְׁמֵן וְכָל מִינֵי מְתִיקָה (מרדכי דיומא (סי' תשכג)):

ב ג[א]וֹכְלִים (ו) רֹאשׁ (ז) כֶּבֶשׂ (ז) לוֹמַר נִהְיֶה לְרֹאשׁ וְלֹא לָזָנָב, ד[ו]זֶכֶר לְאֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק. הַגָּהָה: יֵשׁ מְדַקְדְּקִים שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל אֱגוֹזִים, שֶׁאֱגוֹז בְּגִימַטְרִיָּא חֵטְא, וְעוֹד שֶׁהֵן מְרֻבִּים (ה) כִּיחָה וְנִיעָה וּמְבַטְּלִים הַתְּפִלָּה (מהרי"ל (הל' שופר)). וְהוֹלְכִין אֶל (ו) [ז] (ח) הַנָּהָר לוֹמַר פָּסוּק 'וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצֻלוֹת יָם כָּל חַטֹּאתָם' וְגוֹ' (מיכה ז יט) (מנהגים (מילנא, ר"ה)). וְגַם נוֹהֲגִים (ט) שֶׁלֹּא (ו) לִישֵׁן בְּיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה (ירושלמי), וּמְנָהָג נָכוֹן הוּא:

תקפד סֵדֶר קְרִיאַת הַתּוֹרָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. וּבוֹ ד' סְעִיפִים:

א מֵימְרָא דְּרַבִּי אַבָּהוּ רֹאשׁ הַשָּׁנָה ל"ב (ע"ב).

א (א) [א]אֵין אוֹמְרִים (ו) הַלֵּל (ב) בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים. הַגָּהָה: וְנוֹהֲגִין לוֹמַר (ג) [ב] אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

[ב] תִּתְחַדֵּשׁ. עַיִן בְּאֵר הֵיטֵב [ע"ש בְּשֵׁם יַעֲקֹב (ח"ב סי' כז) שֶׁכָּתַב שֶׁהַמּוֹן עַם שֶׁלֹּא יָדְעוּ אוֹכְלִין הַמּוֹצִיא לְבַד עִם דְּבָשׁ, וְתַפּוּחַ לְבַד, וְטָעוּת הוּא לְפִי שֶׁבְּתַפּוּחַ יֵשׁ פְּלוּגְתָּא אִיזֶה עִקָּר וּלְכָךְ מְחַבְּרוֹ עִם הַמּוֹצִיא דְּאִז פָּטוּר מִבִּרְכַת הַתַּפּוּחַ, עַיִן שָׁם. וְאָנוּ אֵין נוֹהֲגִין כֵּן, רַק אוֹכְלִים כָּל אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וּמְחֻמָּת סֵפֶק בִּרְכַת הַתַּפּוּחַ מְכָרַע אֲצַלְנוּ שֶׁהַתַּפּוּחַ עִקָּר, שֶׁהַדְּבָשׁ אֵינוֹ רַק טוּחַ עַל פָּנָיו וְסִיכָה בְּעָלְמָא דִּמְשָׁהוּ עֲבִדֵי לֵיהּ וְאֵין לְךָ טֶפֶל יוֹתֵר מִזֶּה:

ב [ו] הַנָּהָר. עַיִן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיִן שְׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק ג' סִימָן מ"ב כָּתַב דַּאֲפִלּוּ חֵל בְּשַׁבָּת, וּמֵבִיא רְאָיָה מִמַּהֲרִי"ל (הל' ר"ה) דְּלֹא כְּקִצּוּר שֻׁלְחָ"ה (ענייני ר"ה ר"ה ריש לילך), עַיִן שָׁם. וּבְרִכְבִי יוֹסֵף (סק"י) כָּתַב בְּשֵׁם מַהֲרַ"מ"ז דְּלֹא יֹאמַר בְּשַׁבָּת רַק יַעֲשֶׂה כֵּן בְּיוֹם שֵׁנִי אַחַר מִנְחָה, וְלוֹמַר מִזֶּה דְּאַף כְּשֶׁחָל בְּחֹל וְאַרַע אֹנֶס שֶׁלֹּא עָשָׂה כְּפִי הַדָּבָר הַזֶּה יַעֲשֶׂה בְּיוֹם שֵׁנִי, עַיִן שָׁם. אַךְ בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה (סק"ד) כָּתַב שֶׁהָרַב הַמְקֻבָּל מוֹרֵנוּ הָרַב רַבֵּנוּ יוֹסֵף אִירְגַּאז לֹא הָיָה חוֹשֵׁשׁ וְאוֹמְרוֹ אַף בְּשַׁבָּת, וְהוּא כִּדְבְרֵי הַשְּׁבוּת יַעֲקֹב וְכֵן אֲנַחְנוּ נוֹהֲגִים אֲחֲרֵיהֶן:

א [ב] אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ. עַיִן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיִן בְּשַׁלְמֵי חֲגִיגָה (שו"ת ר"ה באבינו) שֶׁכָּתַב בֵּית דָּוִד (סי' שפג) הַשִּׁיג עַל הַשֻּׁלְחָ"ה (פרק נר מצוה אות יח) וְדִעְתּוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף שֶׁלֹּא לוֹמַר מַה שֶׁהוּא דֶּרֶךְ רְחוֹי, וְכָתַב שֶׁכֵּן נְהוּג. וְכָתַב בִּ(שְׁיָרֵי) כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה"ט) בְּשֵׁם מוֹרוֹ הר"ב ז"ל שֶׁהָיָה מַלִּיעִ עַל קֶצֶת חֲכָמִים בְּעִנְיָנִים שֶׁהִגִּיהוּ בְּקֶצֶת פִּיּוּטִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁהִזְכִּיר בָּהֶם עָוֹן וְחֵטְא, שֶׁלֹּא אָמַר מָרָן הַבַּיִת יוֹסֵף אֶלָּא שֶׁאֵין אוֹמְרִים וְדוּי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כְּגוֹן חָטָאתִי עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי וּמָחַל וְסָלַח וּמָחָה, אֲבָל שֶׁלֹּא בְּדֶרֶךְ וְדוּי לֹא עָדִיף מִשְּׁכָּת כוּ', וְכֵן כָּתַב בְּפִרְי חָדָשׁ, עַיִן שָׁם. וּמִזֶּה מְבֹאָר שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְדַלֵּג חֲטָאנוּ לְפָנֶיךָ יֵשׁ לְדַלֵּג סְלַח וּמְחַל וּמָחָה גַּם כֵּן, וְלֹא דְּמֵי לְאֲמִירַת וְהוּא רַחוּם בְּסִפּוּקֵי דְּזִמְרָה שֶׁאוֹמְרִים אַף בְּשַׁבָּת, שֶׁשָּׁם אֵינוֹ דֶּרֶךְ בַּקָּשָׁה. וְלֹא יָפָה עוֹשִׂים אוֹתָם הַמְדַלְּגִים אֲבִינוּ מַלְכֵּנוּ הָרִאשׁוֹן וְהַשֵּׁאָר אוֹמְרִים עַל הַסֵּדֶר. וּמַה שֶּׁכָּתַב (הבאר היטב) יֵשׁ לוֹמַר כְּלָה בְּצִירֵי"ר, הַיְינוּ הַלָּמ"ד בְּצִירֵי"ר וְהַכָּ"ף בְּפַתְּ"ח. וְכָתַב בְּפִרְי חָדָשׁ שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר אֲבִינוּ מַלְכֵּנוּ זְכֹר כִּי עָפָר הַזַּי"ן בְּשִׁי"ן וְהַכָּ"ף בְּחוֹלָ"ם, וְדִלֹּא כְּאוֹמְרִים בְּקָמַ"ץ וְשׁוּרֵ"ק. וּמַה שֶּׁכָּתַב (הבאר היטב) לוֹמַר סְלַח וּמְחַל, בְּשַׁלְמֵי חֲגִיגָה (שם ד"ה כתב הפר"ח) כָּתַב שֶׁבְּכָל הַסִּדּוּרִים וְהַנֻּסְחָא הַשְּׁגוּרָה הִיא מְחַל וּסְלַח וְכֵן עָקַר, וְכֵן אוֹמְרִים בְּיָהִי רָצוֹן שֶׁקֹּדֶם הַתָּמִיד וּבְוִדּוּי מָה נֹאמַר כוּ' וּבְסוֹף וְדוּי וְכִפֻּרְתָּ וְסָלַחְתָּ כוּ', דְּגַם כָּאן אוֹמְרִים אֲבִינוּ מַלְכֵּנוּ, נֶגֶד שְׁנֵי הַתֵּאָרִים אוֹמְרִים, עַל הַתֹּאַר מַלְכֵּנוּ אוֹמְרִים מְחַל, וּסְלַח כְּנֶגֶד תֹּאַר אֲבִינוּ שֶׁהַזְּכוּרָנוּ, עַיִן שָׁם. וּבַסִּדּוּרִים שֶׁלָּנוּ עַתָּה נִדְפַּס כְּנֶסֶת הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ב). וְגַם מַה שֶּׁכָּתַב בְּשַׁלְמֵי חֲגִיגָה (שם ד"ה כתב הרב) לְיַשֵּׁב מַהֲדְּתַפִּלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה דְּקָדְמָה סְלִיחָה הוּא דָּחוּק, וְאַדְרַבָּה יֵשׁ לוֹמַר שֶׁכְּנֶגֶד

בְּאֵר הֵיטֵב

לִטְבֹּל הַמּוֹצִיא בִּדְבָשׁ, וְעַיִן מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א): (ב) **תִּתְחַדֵּשׁ.** דְּהַיְינוּ שֶׁאוֹכֵל תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ אוֹמֵר שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק, עַיִן מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב). וּבְשֵׁירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה"ט סק"א) מְפַקֵּפֵל אִם יָבָרֵךְ עַל הַתַּפּוּחַ אוֹ עַל הַדְּבַשׁ גַּם כֵּן, עַיִן שָׁם. וּבְתִשְׁוּבַת שְׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק ב' סִימָן (נ"ז) [כ"ז] כָּתַב דִּבְשֶׁבִיל סָפֵק זֶה נָהֲגוּ לֶאֱכֹל הַמּוֹצִיא עִם הַדְּבַשׁ וְהַתַּפּוּחַ יַחַד, עַיִן שָׁם: (ג) **שָׁמֵן.** רַשִּׁ"ל קִבֵּל מִזְּקֵנוֹ שֶׁלֹּא אָכַל דָּגִים בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כְּדֵי לְמַעֵט תַּאֲוָתוֹ בְּמִקְצָת דָּבָר. וְרַבִּי דָּוִד אַבּוּדַרְהָם (סדר תפילת ר"ה ר"ה גרסינן בפרק) כָּתַב דְּיֵשׁ לֶאֱכֹל דָּגִים כְּדֵי לְפָרוֹת וְלִרְבּוֹת כְּדָגִים, וְאֵין לְבַשְּׁלָם בְּחֹמֶץ: **ב (ד) כֶּבֶשׂ.** וְאִם אֵין רֹאשׁ כֶּבֶשׂ יֵשׁ לֶאֱכֹל רֹאשׁ אַחַר מִטַּעַם הָרִאשׁוֹן: (ה) **כִּיחָה.** לְפִי טַעַם זֶה הַגְּרוֹלִים וּקְטַנִּים שְׁקוֹרִים לְזִוֵּי אֲסוּרִים: (ו) **הַנָּהָר.** שֵׁישׁ בּוֹ דָּגִים. וּבִכְתָבִים (פרי עץ חיים שער השופר פ"ה) כָּתַב נָהָר אוֹ בְּאֵר, וְטוֹב אִם הֵם מְחוּץ לָעִיר. וְיֵשׁ לִילֵךְ בְּיוֹם רִאשׁוֹן אַחַר מִנְחָה קֹדֶם שְׁקִיעַת הַחַמָּה וְלוֹמַר פָּסוּק 'מִי אֵל כָּמוֹךָ' וְגוֹ' (מיכה ז יח): (ז) **לִישֵׁן.** הָאַרַ"י זַ"ל (שער הכוונות דרושי ר"ה) אָמַר שֶׁאַחַר חֲצוֹת מָתַר לִישֵׁן, שֶׁכְּבָר נִתְעוֹרֵר הַמַּלְאָךְ עַל יְדֵי הַתְּפִלּוֹת וְהַתְּקִיעוֹת. וּבְ"ח (סי' תקצז ס"א) כָּתַב שֶׁהָרַ"מ הָיָה יָשֵׁן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְהַיּוֹשֵׁב בְּטַל כְּיָשֵׁן דָּמֵי. עַיִן תּוֹסְפוֹת עֲבוֹדָה זָרָה דַּף ה' עַמּוּד ב' (ד"ה ערב) טַעַם שֶׁתִּקְּנוּ לְהַרְבּוֹת בְּסִעוּדָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה:

א (ג) **הַלֵּל.** הָאוֹמְרִים תְּהִלִּים בְּכָל יוֹם וּמִתְרַמְּזִי לָהֶם הַלֵּל בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם כִּפּוּר שָׁרֵי לְאָמְרוֹ, עַיִן מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א): (ב) **אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ.** כָּתַב בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַכָּל בּוֹ (סי' סד) שֶׁלֹּא לוֹמַר אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָטָאנוּ לְפָנֶיךָ, שֶׁאֵין אוֹמְרִים וְדוּי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְכֵן כָּתַב הַזֹּהַר (ח"ג רלא), אֲבָל לוֹמַר פְּסוּקִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן הַזְכָּרַת חֵטְא אֵין קְפִידָא כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ דֶּרֶךְ וְדוּי. וּבְשֻׁלְחָ"ה (פרק נר מצוה אות יח) כָּתַב דְּשֶׁלֹּא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה שָׁרֵי, וְלָכֵן נוֹהֲגִין לְהִתְעַנּוֹת בְּשַׁעַת הַתְּקִיעוֹת בְּלַחַשׁ בֵּין סֵדֶר לְסֵדֶר. וּבְפֵרוּשׁ הַמַּחֲזוֹר רְאִיתִי שְׁמְפָרֵשׁ אֲבִינוּ שֶׁיִּהְיֶה מְחוּץ לָעִיר. וְיֵשׁ לִילֵךְ בְּיוֹם רִאשׁוֹן אַחַר מִנְחָה קֹדֶם שְׁקִיעַת הַחַמָּה וְלוֹמַר פָּסוּק 'מִי אֵל כָּמוֹךָ' וְגוֹ' (שם יח). עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. א]וּבְקֶצֶת מְקוֹמוֹת רָאִיתִי כְּשֶׁחָל יוֹם רִאשׁוֹן בְּשַׁבָּת הוֹלְכִין בַּשֵּׁנִי לַנָּהָר. וְאָפְשָׁר מִפְּנֵי שֶׁהַנָּהָר חוּץ לָעִיר וּמְשׁוּם הוֹצָאָה שָׁנוּשְׁאִין סְפָרִים וְכַדּוֹמֶה לָכְךָ הוֹלְכִין בְּיוֹם שֵׁנִי [פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ה)]: (ט) **שֶׁלֹּא לִישֵׁן וכו'.** מְשׁוּם דְּאִיתָא בִּירוּשַׁלְמִי מַאן דְּדָמֵיךְ בְּרִישׁ שַׁתָּא דָּמֵיךְ מַזָּלֵיהּ. וְהָאַרַ"י זַ"ל (שער הכוונות דרושי ר"ה) אָמַר שֶׁאַחַר חֲצוֹת מֻתָּר לִישֵׁן, שֶׁכְּבָר נִתְעוֹרֵר הַמַּלְאָךְ עַל יְדֵי תְּפִלּוֹת וּתְקִיעוֹת. וּבַ"ח (סי' תקצז ס"א) כָּתַב שֶׁהָרַ"מ הָיָה יָשֵׁן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְיוֹשֵׁב בְּטַל כְּיָשֵׁן דָּמֵי. וְעַיִן בְּחַיֵּי אָדָם (כלל קלט ס"א) שֶׁכָּתַב דְּאַחַר הָאֲכִילָה יִקַּבַּע עַצְמוֹ לְלִמּוּד, וְאִם רֹאשׁוֹ כָּבֵד עָלָיו (י) יִישַׁן מְעַט אִם אִי אֶפְשָׁר לוֹ בְּלֹא זֶה. וְיֵשׁ נוֹהֲגִים לְגָמֵר כָּל הַתְּהִלִּים:

א (א) **אֵין אוֹמְרִין הַלֵּ"ל וכו'.** לְפִי (ח) שְׁפָרְצֵי הַחַיִּים וְהַמַּתִּים פְּתוּחִים וְאֵיךְ יֹאמַר שִׁירָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁאָנוּ בְּטוּחִים שֶׁנִּצָּא זַכָּאִים בַּדִּין, מִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ לִהְיוֹת יָרֵא וְחָרֵד מֵאֵימַת הַדִּין וְעַל יְדֵי כֵן נִזְכֶּר לִזְכוּת: (ב) **בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים.** וְהָאוֹמְרִים

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ז) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ח) פְּרִי מְגַדִּים (א"א ריש הסימן): (ט) חַיֵּי אָדָם (כלל קלט ס"ו): **ב** (ו) טוּר בְּשֵׁם מַהֲרַ"ם: (י) מַטַּה מֹשֶׁה (סי' תתכא): (ם) אַחֲרוֹנִים: (מ) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ה) בְּשֵׁם **א** (ם) נִמְרָא (לב:):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] בשו"ע הרב (ס"ז) כתב: ויש לילך ביום ראשון של ראש השנה אחר מנחה [ומדסתם בזה משמע שאין חילוק אם חל יום ראשון בשבת או שחל בחול].

Mishna Brura Memukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תקפד

(ג) עַל הַסֵּדֶר, (ד) וְאִם הוּא שַׁבָּת אֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ (ר"ן פרק (ב') [ד'] דראש השנה (ט. ד"ה גמרא) וריב"ש סימן תקי"ב). [*] וּמַאֲרִיכִים בְּפִיּוּטִים וּתְפִלּוֹת (ה) עַד (ג) [ג] חֲצוֹת (מהרי"ל (סדר מוסף של ר"ה)): **ב** [ב]**וּמוֹצִיאִין שְׁנֵי סִפְרֵי תּוֹרָה, בְּאֶחָד קוֹרִין** [ג]**חֲמִשָּׁה** (ו) **מִ'וַה'** [ד]**פָּקַד אֶת שָׂרָה'** (בראשית כא) **עַד 'וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה'** (שם כב א), **וְאִם הוּא שַׁבָּת קוֹרִין בּוֹ** (ז) **שִׁבְעָה. וּמַפְטִיר קוֹרֵא בַּשֵּׁנִי בְּפָרָשַׁת פִּנְחָס 'וּבַחֹדֶשׁ** (ח) **הַשְּׁבִיעִי'** (במדבר כט א-ו), **וּמַפְטִיר 'וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִן הָרָמָתַיִם'** (שמואל א' א א), **עַד 'וְיָרֵם קֶרֶן מְשִׁיחוֹ'** (שם ב י). הַגָּהּ: וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנּוֹהֲגִים לִקְרוֹת (ט) הַתּוֹקֵעַ מִמִּנְיַן הַחֲמִשָּׁה הָעוֹלִים לְסֵפֶר תּוֹרָה (כל בו): **ג** [ה]**בְּנֵי אָדָם הַחֲבוּשִׁים בְּבֵית הָאֲסוּרִים אֵין מְבִיאִין אֶצְלָם סֵפֶר תּוֹרָה אֲפִלּוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים.** (י) (וְעַיֵּן לְעֵיל סוֹף סִימָן קל"ה): **ד** (ד) [ד] [ו]**מָלִין**

ב צִיַּנְתִּיו בְּסִימָן תפ"ח (אות ו). ג גַּם זֶה צִיַּנְתִּיו שָׁם. ד בְּרַיְיתָא מְגִלָּה ל"א (ע"א) וּפֵרוּשׁ הָרַ"ן (י: ד"ה בר"ה) לְפִי שֶׁשְּׁתֵּיהֶן נִפְקְדוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. ה מָרְדְּכַי בְּסוֹף פֶּרֶק קַמָּא דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (סי' תשי) מֵהַיְרוּשַׁלְמִי פֶּרֶק ז' דְּיוֹמָא (ה"א).

ו הַגָּהוֹת אֶשְׁרֵ"י שָׁם (סי' ה) וְכָתַב בִּתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן רס"ה מִשּׁוּם דְּכָךְ הַסֵּדֶר בְּרִית אַבְרָהָם וַעֲקֵדַת יִצְחָק.

בְּאֵר הֵיטֵב

מַלְכֵּנוּ חָטָאנוּ לְפָנֶיךָ כְּלוֹמַר אֲבוֹתֵינוּ חָטְאוּ שֶׁעָבְדוּ אֱלִילִים וְאָנוּ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֶלָּא אַתָּה, לָכֵן עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ. עַד כָּאן. וּבָזֶה נִתְיַשֵּׁב מִנְהָגֵנוּ שֶׁאוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ קְרַע רֹעַ גְּזַר דִּינֵנוּ, נִרְאֶה לִי שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר רֹעַ גְּזַר בִּנְשִׁימָה אַחַת דְּשַׁיְיכִי לַהֲדָדֵי, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּקְרַע ה' יִתְבָּרֵךְ הָרֹעַ שֶׁיֵּשׁ בַּגְּזֵרָה וּמַה שֶּׁנִּשְׁאַר יִהְיֶה לְרַחֲמִים, כִּי צִוּוּי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יְכוֹלִים הַמְקַבְּלִים לְהָפְכָהּ לְרַחֲמִים. וְכֵן וּתְשׁוּבָה וְכוּ' מַעֲבִירִין אֶת רֹעַ הַגְּזֵרָה לֹא יַפְסִיק בֵּין רֹעַ לִגְזֵרָה. טַ"ז בְּסִימָן תרכ"ב סָעִיף קָטָן ו' עַיֵּן שָׁם. יֵשׁ לוֹמַר כַּלֵּה בְּצִירֵ"י. סְלַח וּמְחַל, כִּי מְחִילָה גְּדוֹלָה מִסְּלִיחָה, עַיֵּן סִימָן תר"ז (סק"ג): **(ג) חֲצוֹת.** לְכָל הַפָּחוֹת, אִם לֹא כְּשֶׁחָל בְּשַׁבָּת. יָם שֶׁל שְׁלֹמֹה בְּבֵיצָה (פ"ב סי' ד). וְדַוְקָא בְּפִיּוּטִים וּתְפִלּוֹת וְלֹא בְּנִגּוּנִים. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד). הָאֲרִ"י זַ"ל נָהַג לִבְכּוֹת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים, וְאָמַר כִּי מִי שֶׁאֵינוֹ בּוֹכֶה בְּיָמִים אֵלּוּ אֵין נִשְׁמָתוֹ טוֹבָה וּשְׁלֵמָה. גַּם אָמַר כָּל מִי שֶׁבּוֹכֶה אָז מֵעַצְמוֹ בְּכִיָּה גְּדוֹלָה מֵאֵלָיו, אוֹתוֹ שָׁעָה דָּיְינִין לֵיהּ בְּבֵית דִּין שֶׁל מַעְלָה וְנַפְשׁוֹ מַרְגֶּשֶׁת וּבָא לוֹ הַבְּכִיָּה מֵאֵלָיו (פרי עץ חיים שער השופר פ"ה): **ד (ד) מָלִין.** כָּתַב

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

אָבִינוּ שֶׁהוּא קוֹדֵם עַל הַתֹּאַר מַלְכֵּנוּ הַסָּמוּךְ לוֹ אוֹמְרִים סְלַח, וְנֶגֶד תֹּאַר מַלְכֵּנוּ אוֹמֵר וּמְחַל כְּמוֹ בִּתְפִלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. וְלָכֵן כָּל אֶחָד לֹא יְשַׁנֶּה כְּפִי הַנֻּסְחָא שֶׁהוּא רָגִיל בָּהּ מִימֵי קִדְמַת נְעוּרָיו. וְעַיֵּן בִּשְׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק ג' סִימָן מ"ב שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ אֲפִלּוּ בְּיָחִיד כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרִיבָ"שׁ (סי' תקיב), וְכֵן כָּתַב בְּקִצּוּר שְׁלָ"ה בְּשֵׁם גְּדוֹלִים, עַיֵּן שָׁם: **[בהג"ה] וּמַאֲרִיכִים בְּפִיּוּטִים כוּ'.** וְכָל מִי שֶׁאֶפְשָׁר יֵשׁ לוֹ לִקַּח פְּנַאי לִלְמֹד פֵּרוּשׁ הַפִּיּוּטִים לְהִתְפַּלֵּל. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ק' שֶׁכָּתַב הַטַּ"ז (סק"א) דִּבְפִיּוּטִים צָרִיךְ לְהַסְדִּיר תְּפִלָּתוֹ, עַיֵּן שָׁם. בַּפִּיּוּט מֶלֶךְ עֶלְיוֹן כָּתַב הַמַּטֵּה מֹשֶׁה (סי' תתיח) שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר מֶלֶךְ אֶבְיוֹן בָּלָה וְרָד שַׁחַת כוּ' דְּהַיְנוּ בָּלָה בְּבֵי"ת, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁנִּדְפַּס בְּכָ"ף, וֶהֱבִיאוֹ בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סי' תקצב סק"ב), עַיֵּן שָׁם: **[ג] חֲצוֹת.** עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב. וְכָתַב בִּשְׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק א' סִימָן (ק"מ) [כ"ח] בְּאֶחָד שֶׁהָיָה לוֹ קְצָת מֵחוֹשׁ שֶׁלֹּא יָכֹל לֵילֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְהִפְצִירוּ בּוֹ בָּנָיו וּבְנֵי בֵּיתוֹ שֶׁיִּתְקְעוּ לוֹ וְיֹאכַל וְלֹא רָצָה, וּמֵחֲמַת הַפְצָרָתָם נָדַר שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל עַד אַחַר זְמַן יְצִיאָה מִבֵּית הַכְּנֶסֶת, וְכַאֲשֶׁר הִשְׁלִימוּ תְּפִלָּתָם וְרָצוּ לָצֵאת בָּא חָכָם וְדָרַשׁ דִּבְרֵי כִּבּוּשִׁים כְּמוֹ שָׁעָה אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם וְאַחֲרוּ מִלָּצֵאת, וְכָתַב שֶׁלִּכְאוֹרָה יֵשׁ לוֹמַר שֶׁבִּנְדָרִים הָלַךְ אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וּבִלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם כַּוָּנָתוֹ עַל זְמַן יְצִיאַת בֵּית הַכְּנֶסֶת דְּהַיְנוּ אַחַר זְמַן תְּפִלָּה, וּזְמַן תּוֹרָה לְחוּד שֶׁלֹּא עָלָה זֶה עַל דַּעְתּוֹ. וְאַף אִם הָיָה בָּרִיא וְהוֹלֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת הָיָה יָכוֹל לָצֵאת אַחַר זְמַן תְּפִלָּה, דְּקַיְמָא לָן הִלְכְתָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סוֹף פֶּרֶק ב' דְּבֵיצָה (טו:) דְּאָמַר חֶצְיוֹ לַה' וְכוּ', וְאִם כֵּן אֶפְשָׁר דְּכַוָּנַת הַנּוֹדֵר רַק שֶׁלֹּא יַקְדִּים לֶאֱכֹל בִּשְׁבִיל מֵחוֹשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֲבָל לֹא לְאַחַר כּוּלֵּי הַאי. אַךְ יֵשׁ לְדַמּוֹת לְמַה שֶּׁאָמְרוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה דַּף ל' (ע"א) דְּבָעֵי רַבִּי זֵירָא נִנְעֲרוּ לַעֲמֹד כוּ', אִם כֵּן בְּנִדּוֹן דִּידָן שֶׁכָּתַב רָצָה הָעָם לָצֵאת וְלֹא יָצְאוּ גַּם כֵּן אִיכָּא לְאִסְתַּפּוּקֵי כְּהַאי גַּוְנָא, וְכֵיוָן דְּעָלְתָא בְּתֵיקוּ סְפֵק נְדָרִים לְהַחְמִיר. וְאִם רָצוּ לְהַתִּירוֹ יַתִּירוּ לוֹ כְּדִין נְדָרִים שֶׁהֵם לְצֹרֶךְ יוֹם טוֹב, עַיֵּן שָׁם. וַאֲנִי אֵינִי מֵבִין הָרְאָיָה מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה, דְּהָתָם כָּל שֶׁיּוֹשְׁבִים עֲדַיִן לֹא נִסְתַּיֵּם זְמַן בֵּית דִּין, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כָּאן מַה שֶּׁלֹּא יָצְאוּ זוֹ עַכָּבָה שֶׁאֵינָהּ מֵחֲמַת זְמַן יְצִיאַת בֵּית הַכְּנֶסֶת מִן הַסִּיּוּם הַתְּפִלָּה, וְדָבָר אַחֵר גָּרַם לָהֶם שֶׁנִּתְעַכְּבוּ וּבַמֶּה נִדְחֶה הַהֶתֵּר שֶׁכָּתַב בִּתְחִלָּה שֶׁלֹּא הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ רַק עַל זְמַן יְצִיאָה מִן הַתְּפִלָּה וּזְמַן זֶה כְּבָר נִסְתַּיֵּם. לָכֵן נִרְאֶה שֶׁאִם אֵין לוֹ מִי שֶׁיַּתִּירוּ לוֹ יֵשׁ לְהָקֵל בָּזֶה, בִּפְרָט לְאִישׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵחוֹשׁ חֹלִי וְקָשֶׁה עָלָיו לִהְיוֹת מְעֻנֶּה עַד זְמַן יְצִיאָתָם מַמָּשׁ. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן תרנ"ב בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד) דַּאֲפִלּוּ טְעִימָה אָסוּר לְמִי שֶׁבָּא בַּדֶּרֶךְ וּמְצַפֶּה שֶׁיָּבֹא לִמְקוֹם לוּלָב, יֵשׁ לוֹ לְהַמְתִּין עַד חֲצוֹת וְלֹא יִתְעַנֶּה יוֹתֵר מֵחֲצִי הַיּוֹם, עַיֵּן שָׁם. וְנִרְאֶה דְּהָאִידְנָא דְּנָהוּג לְאַחַר בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַרְבֵּה אַחַר חֲצוֹת אִם אֵין לוֹ שׁוֹפָר צָרִיךְ גַּם כֵּן לְהַמְתִּין, אִם לֹא שֶׁקָּשֶׁה עָלָיו הַתַּעֲנִית הַרְבֵּה. וְעַיֵּן שָׁם בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ (ס"ב) בְּאִם שָׁכַח וְאָכַל כוּ' וְיֵשׁ לִלְמֹד מִשָּׁם לְכָאן, רַק קְצָת יֵשׁ לְחַלֵּק עַל פִּי הַחִלּוּקִים שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת בְּסֻכָּה (לח. ד"ה יום טוב) וּבְשַׁבָּת (ט: ד"ה אין). וְעַיֵּן סִימָן רל"ב (ס"ב) (ותל"ב) [ותל"א] (ס"ב) ותרצ"ב (ס"ד) וְקִצַּרְתִּי: **ד [ד] מָלִין.** עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּדָגוּל מַרְבָבָה (ד"ה אלא) שֶׁכָּתַב שֶׁאֵין לַעֲשׂוֹת כֵּן שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ שֶׁיִּשָּׁאֵר דָּם אַחַר שֶׁיִּתְיַבֵּשׁ בְּפִי הַשּׁוֹפָר וְלֹא עָדִיף מִצִּפָּהוּ זָהָב כוּ', וְכֵן אִם יָבֹא מְעַט דָּם תּוֹךְ הַשּׁוֹפָר וְיִתְיַבֵּשׁ, כִּי דָּם יָבֵשׁ יֵשׁ בּוֹ מַמָּשׁ

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

תְּהִלִּים בְּכָל יוֹם וּמִיתְרְמֵי לָהֶם הַלֵּל בְּיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם כִּפּוּר (ג) שָׁרִי לְאוֹמְרוֹ, כֵּיוָן שֶׁאֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ דֶּרֶךְ שִׁירָה רַק דֶּרֶךְ תְּחִנָּה וּבַקָּשָׁה: **(ג) עַל הַסֵּדֶר.** לְאַפּוּקֵי (ג) מִדַּעַת הָרַב בֵּית יוֹסֵף שֶׁמְּדַלְּגִין בְּכָל מָקוֹם שֶׁמַּזְכִּיר חֵטְא, וּלְדִידֵיהּ אֵין אוֹמְרִים אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָטָאנוּ לְפָנֶיךָ מִפְּנֵי שֶׁאֵין אוֹמְרִים וִדּוּי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (כְּדֵי שֶׁלֹּא לִתֵּן פִּתְחוֹן פֶּה לַמְּקַטְרֵג). וְלוֹמַר פְּסוּקִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם הַזְכָּרַת חֵטְא (ד) אֵין קְפִידָא לְכֻלֵּי עָלְמָא כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ דֶּרֶךְ וִדּוּי. וּבְפֵרוּשׁ הַמַּחֲזוֹר מְפָרֵשׁ אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָטָאנוּ לְפָנֶיךָ כְּלוֹמַר אֲבוֹתֵינוּ חָטְאוּ שֶׁעָבְדוּ עֲבוֹדַת גִּלּוּלִים (וְאָנוּ צְרִיכִין לְהִתְוַדּוֹת עֲלֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו מ) 'וְהִתְוַדּוּ אֶת עֲווֹנָם וְאֶת עֲווֹן אֲבוֹתָם'), וְאָנוּ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֶלָּא אָתָּה, לָכֵן עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ, וּבָזֶה נִתְיַשֵּׁב מִנְהָגֵנוּ שֶׁאוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. צָרִיךְ לוֹמַר מְחֵה וְהַעֲבֵר חֲטָאֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ, כִּי פֶּשַׁע גָּדוֹל הַרְבֵּה מֵחֵטְא, וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ תְּחִלָּה עַל הַקַּל וְאַחַר כָּךְ עַל הֶחָמוּר. יֵשׁ לוֹמַר כַּלֵּה הַכָּ"ף בְּפַתָּ"ח וְהַלָּמֶ"ד בְּצֵירֵ"י. הַטַּ"ז בְּסִימָן תרכ"ב (סק"ו) כָּתַב (ה) שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר רֹעַ גְּזַר בִּנְשִׁימָה אַחַת, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּקְרַע הוּא יִתְבָּרֵךְ הָרֹעַ שֶׁבַּגְּזֵרָה, וּמַה שֶּׁנִּשְׁאַר בַּגְּזֵרָה יִהְיֶה לְרַחֲמִים: **(ד) וְאִם הוּא שַׁבָּת וְכוּ'.** הַטַּעַם (ו) שֶׁאֵין שׁוֹאֲלִין צְרָכִים בְּשַׁבָּת. וְאַף (ז) כְּשֶׁחָל רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת בְּמִנְחָה אֵין אוֹמְרִים אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ: **(ה) עַד חֲצוֹת.** (ח) לְכָל הַפָּחוֹת. וְאִם חָל בְּשַׁבָּת אֵין לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר מֵחֲצוֹת, וּבְחֹל יָכוֹל לְהַאֲרִיךְ, בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּפִיּוּטִים וּתְפִלּוֹת, אֲבָל בְּנִגּוּנִים אֵין לְהַאֲרִיךְ: **ב (ו) מִ'וַה' פָּקַד'.** לְפִי שֶׁבְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִפְקְדָה שָׂרָה רָחֵל וְחַנָּה: **(ז) שִׁבְעָה.** וּמוֹסִיפִין לַעֲשׂוֹת שְׁתֵּי פָּרָשִׁיּוֹת, אַחַת 'בְּיוֹם הִגָּמֵל אֶת יִצְחָק' (בראשית כא ח), שְׁנִיָּה 'בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם' (שם יז): **(ח) הַשְּׁבִיעִי.** עַד 'אִשֶּׁה לַה'' (במדבר כט ו). וְאִם טָעָה וְהִשְׁלִים הַפָּרָשָׁה בְּאַרְבָּעָה קְרוּאִים אוֹ שְׁלֹשָׁה וַעֲדַיִן לֹא אָמַר קַדִּישׁ, יַשְׁלִים מִנְיַן הַקְּרוּאִים בְּפָרָשַׁת עֲקֵדָה שֶׁאַחֲרֶיהָ. וְאִם אָמַר קַדִּישׁ, אִם לֹא חָסַר מִמִּנְיָן רַק אֶחָד, אֵין צָרִיךְ לִקְרוֹת, וְיִסְמֹךְ עַל הַמַּפְטִיר, כֵּן כָּתַב בְּשַׁעֲרֵי אֶפְרַיִם (שער ח סל"ג). וּבִתְשׁוּבַת חֲתַם סוֹפֵר חֵלֶק אֹרַח חַיִּים סִימָן קס"ט כָּתַב דְּאִם הִשְׁלִים הַפָּרָשָׁה בְּאַרְבָּעָה, לֹא יֹאמַר קַדִּישׁ עַד אַחַר שֶׁיִּקְרְאוּ בְּסֵפֶר תּוֹרָה שְׁנִיָּה וְיִהְיֶה הַמַּפְטִיר עוֹלֶה לַחֲמִישִׁי, דְּקָיְימָא לָן מַפְטִיר עוֹלֶה לְמִנְיַן הַקְּרוּאִים. אִם טָעָה וְקָרָא בְּיוֹם רִאשׁוֹן בְּפָרָשַׁת עֲקֵדָה יָצָא, וְקוֹרֵא בְּיוֹם שֵׁנִי בְּפָרָשַׁת 'וַה' פָּקַד' וְגוֹ' וְגַם פָּרָשַׁת הָעֲקֵדָה עַד סוֹף הַסִּדְרָא, וּמִכָּל מָקוֹם אִם נִזְכַּר בְּעוֹדוֹ קוֹרֵא בְּפָרָשַׁת עֲקֵדָה שֶׁטָּעָה וַעֲדַיִן לֹא בֵּרֵךְ הָאַחֲרוֹן בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה, יִגְלֹל וְיִקְרָא עִמּוֹ פָּרָשַׁת 'וַה' פָּקַד' עַד סוֹפוֹ וְאַחַר כָּךְ יְבָרֵךְ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה [מִמַּטֵּה אֶפְרַיִם (סכ"ג) וְשַׁעֲרֵי אֶפְרַיִם (שם סל"ד)]. עוֹד כָּתַב בְּמַטֵּה אֶפְרַיִם (סי"ז) רָאוּי לְכָל גֶּבֶר יְרֵא ה' לְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עֲלִיָּה בְּיָמִים נוֹרָאִים, וְאַף בִּמְקוֹמוֹת שֶׁמּוֹכְרִין מִצְווֹת יִקְנֶה אוֹתוֹ בְּדָמִים כְּפִי יְכָלְתּוֹ, וְאַדְרַבָּה יֵשׁ עִלּוּי יוֹתֵר בְּמִצְוָה שֶׁבָּאָה אֵלָיו בְּדָמִים מִמִּצְוָה שֶׁבָּאָה לוֹ בְּחִנָּם אֵין כָּסֶף: **(ט) הַתּוֹקֵעַ.** וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנּוֹהֲגִין לִקְרוֹת גַּם הַמִּתְפַּלֵּל מוּסָף, וְכֵן בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים קוֹרְאִין אוֹתוֹ. וּמִי שֶׁנּוֹטֵל שָׂכָר עַל הַתְּקִיעָה וּתְפִלָּה אֵין נוֹהֲגִין לִקְרוֹתָם [אֵלִיָּה רַבָּה (סק"ט)]: **ג (י) וְעַיֵּן לְעֵיל סוֹף סִימָן קל"ה.** סָעִיף י"ד בַּהַגָּ"הּ, שָׁם נִתְבָּאֵר

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ג) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: **(ג)** הַגְּרָ"א: **(ד)** אַחֲרוֹנִים: **(ה)** וְאַף דְּמִמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן זֶה (סק"ג) מַשְׁמַע לְהִפּוּךְ, א]כַּמָּה אַחֲרוֹנִים הֶעְתִּיקוּ בְּסִפְרֵיהֶם כְּהַטַּ"ז: **(ו)** מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד) בְּשֵׁם הַפּוֹסְקִים: **(ז) וְהוּא הַדִּין בְּעֶרֶב שַׁבָּת בְּמִנְחָה שֶׁל שַׁבַּת תְּשׁוּבָה אֵין אוֹמְרִים אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ:** **(ח)** מָגֵן אַבְרָהָם (שם) בְּשֵׁם מַהֲרִי"ל (סדר מוסף של ר"ה) וְיָם שֶׁל שְׁלֹמֹה (ביצה פ"ב סי' ד):

ליקוטי דברי הרב: א] וכ"ה בשו"ע הרב (ס"ד).

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah